

Vit mugu smoyggja upp um ermar og gera nakað við eldraðkið nú

- Í staðin fyri at siga, at tey gomlu skulu vera longst møgult í egnum heimi, eiga vit at siga longst møgult í egnaðum heimi, sigur Marjun Smith, leiðari á Lágargarði, ið sóknast eftir, nær politikararnir munnu fara at vakna og ásanna, at tað er átrokandi neyðugt at gera nakað munagott á eldraðkinum

TURID KJOLBRO

Eru tey gomlu illa fyri í dagsins Føroyum, tá ið tað snýr seg um naktandi bústað á ellisdøgum, eru tey dementu upp aftur verri fyri. Hesin bólkurin av teim gomlu verður mangan umtalaður sum tann gloymdi bólkurin. Av umleið 150-

spurningum um tey dementu í Føroyum. Endamálið er at gera politikarum og embætisfólki greitt, at neyðugt er at gera nakað skjótt, og at útbúgvið fólk eiga at taka sær av teimum dementu. Somuleiðis vónar bólkurin, at ein eldrapolitikur verður orðaður, har tey dementu verða um-

nákran avvarðandi, er stóðan sjálvsagt upp aftur verri. Leiðarin á Lágargarði harmast um, at sambylið í Hoyvík, sum lat upp fyri stuttum, ikki varð gjørt til dement sum upprunaliga ætlað.

- Tað er so átrokandi at fáa nokur pláss, og tí átti hetta heimið at verið ætlað

øðrum Norðurlondum. Sosialu lóggávarn í øllum Norðurlondum innihalda reglur um, hvat amt og kommunur eiga at bjóða teimum dementu. - Eg havi spurt meg fyri alla staðni eftir lógum og reglum at arbeiða út frá, men har er einki. Vit brúka ta donsku, men meðan føroyingar, ið

- Íbúðarpolitikkur og eldrapolitikur eiga at verða tætt tengt at hvør øðrum og samstarvað eiga at vera í størstan mun, sigur Marjun Smith, leiðari á Lágargarði

200 sera vánaligum dementum sjúklingum, eru tað umleið 20, ið fáa ta røkt og umsorgan, tey hava krav uppá. Hini verða øll ansað heima av avvarðandi og heimarøktini. Og tað er langt og frá naktandi, heldur Marjun Smith, leiðari á Lágargarði í Havn.

- Tilboðið til tey dementu í Føroyum er undir alt lágmark. Biðitíðin er ov long, og plássini ov fá. Vit eiga at kunna bjóða teimum eina professiónella røkt, soleiðis at tey hóast sína sjúku kunnu fáa eina mannsömiliga tilveru. Og tá hugsi eg um útbúgvið fólk, ikki ófaklærðar heimahjálparar.

Stóðan syndarlig

Í vár vóru starvsfólk innan eldraðkið í Føroyum á skeið. Har varð avrátt at seta ein bólk at arbeiða við

fatað og raðfest høgt.

- Vit settu okkum fyri at kanna, hvussu nógv dement eru í Føroyum. Tað er eingin ivi um, at út yvir tey vánaligu 150-200 dementu, eru tað nógv fleiri.

Í teirri longu tíðini tað er at biða eftir einum røktarheimsplássi, taka tey næstu sær av tí dementa. Og hesi avvarðandi hevir Marjun Smith mangan í telefonini.

- Tey eru í eina syndarligari stóðu. Øll familjan verður ávirkað, og nógvur familjur eindrast, tí tey eru so ovbyrjað. Akuttu biðilistini er 1-2 ár, og tá hava tey kanska biðað fleiri ár framman undan. Upptøku-nevndin metir um, hvør verður fluttur av tí vanliga listanum yvir á akutta listan. Og tað er í mun til tørv og stóðuna viðkomandi er í. Tá ið tann dementi ikki hevir

teimum. Mær vitandi er einki heim í Havn í umbúna til dement.

Fløskuhálsur

Tað var avgjørt eitt framstig, tá ið nýggja deildin lat upp á Landssjúkrahúsinum, ið skal sjúkuútreina tey dementu. Trupulleikin er kortini, at tey dementu sleppa ikki víðari, tá ið tey koma inn til sjúkuútreinan. Hava tey ikki framman undan eitt heim at búgva í, er ringt hjá teimum at sleppa inn til sjúkuútreinan.

- Verður demensur staðfestur, áttu vit beinanvegin at kunna bjóða ta serrøkt og umsorgan, sum tørvur er á, antin tað so er í egnum heimi ella á stovni, sigur Marjun Smith.

Stóðan í Føroyum er nógvur ferðir verri enn í

hava demens, verða ómynd-uggjörðir, kemur tað als ikki uppá tal í Danmark.

Sokallaðu integreraðu skipanirnar hava ikki víst seg verið hóskandi í Danmark, og Marjun Smith heldur, at vit eiga at læra av mistøkunum, ið eru gjord í Danmark.

Danir niðurlögdu nógv seingjarpláss og røktarheim fyri nokrum árum síðani, men hava síðani verið noyðdir at útvega nýggj. Seinnu árin hava teir verið noyðdir at gera vardar eindir í verandi røktarheimum og annars at bygt ella útvegað smærri bú-felagsskapir til tey dementu.

- Royndir siga, at besta tilboðið til dement er at vera heima sum longst, men við neyðgari professiónallari hjálpi frá heimarøktini við døgnavtarskipan.

ELDRAÁRIÐ 1999

Næstu dagarnar veitir flaggið fyri Eldraárið í Føroyum uttan fyri Norðurlandahúsið.

Eldradagarnir byrja í dag

Næstu dagarnar verður Norðurlandahúsið karmur um størsta tiltakið í Eldraárinum

TURID KJOLBRO

Frá í dag og fyra dagar fram verður Norðurlandahúsið karmur um ørgrynna av tiltøkum, ið so ella so lýsa stóðuna hjá teim gomlu í Føroyum. Hetta er í sambandi við Eldraárið í Føroyum, og tað er Fyrirreikingarbólkurin av Eldraárinum, ið skipar fyri.

A eldrapolitiska okinum verða pallborðsfundur og ráðstevna, sum fara fram ávikavist í dag og í morgin. Leygardagin og sunnudagin er skráin lögð fyri eldra ættarliðið at njóta, og tá verður eitt fjølbroytt úrval av spennandi mentanarligum tiltøkum á skránni. Eitt nú fyrilestrar, tónleikur, og dansur.

Tað heilt stóra verður veitslukonsertin leygarkvöldið í Norðurlandahúsinum. Fyri at so mong sum gjørligt skulu fáa gleði av henni, verður konsertin send beinleiðis í Sjónvirði Føroya. Skráin er sjálvsagt sett saman við eldru áskoðarunum í hyggju. Havnar

Homorkestur, Havnarkórið, Kamarorkestrið, og Harmonikuliðið taka lut umframt Systi og Beiggi úr Likkulikkuleiu og Petra Iversen, ið fer at syngja. Vertir vera Adelborg Línklett og Sverri Egholm.

Vóna stóran áhuga

Hóast tað uttan iva er óhøgligt hjá fleiri at koma til Havnar til tiltakið, vónar Fyrirreikingarbólkurin, at so nógv fólk sum gjørligt taka lut á Eldradøgnum. Innbjóðingar eru sendar til politikarar, embætisfólk, pensjónistafeløg og onnur, ið vara av eldraðkinum.

A pallborðsfundinum, ið verður í dag frá kl. 14.00 og úteftir, verða spurningar, ið víðvíkja teim eldru, umrøddir. Umboð fyri tey gomlu leggja fram og svara spurningum. Evnini tey fara at umrøða eru: klientgerðan, pensjónir og fjørgjarlig viðurskipti hjá pensjónistunum, íbúðarviðurskipti, samstarv millum eldri og yngri, og tey gomlu í fjølmíðlunum.

Ráðstevna um demens

Í sambandi við Eldradagarnar 1999 í Norðurlandahúsinum, ið byrja í dag, verður ráðstevna um demens. Hon verður í morgin, og tvær serkørar innan demens halda fyrilestur um evnið. Onnur er Birthe Hansen, stjóri innan eldraðkið í Frederiksbund kommunu, og hin er Tove Vestergaard, ið er demens-samskipari í Slangerup Kommunu. Um kvöldið vera almennir fyrilestrar um demens, røktar-tørvskanning og virðislig ellisár.

- Vit vóna, at burtur úr hesum kemur ein eldrapolitikur, sum eisini umfatar

tey dementu. Vit áttu eisini havt ein demens-samskipara í Føroyum, sum fer út í heimini og metir um, hvussu stóðan er hjá teimum dementu, á hvørjum demenstigi tey eru á og hvønn tørv tey hava, sigur Marjun Smith.